

Hansruedi Müller

Turizam i ekologija

**ekološka svijest i etika • značenje krajolika
za turizam • učinci turizma na klimu •
sustav ekološkog menadžmenta • ekološki
marketing • prostorno planiranje u turizmu
• ekologija i mjerljivost održivog rasta**

Sadržaj

UMJESTO PREDGOVORA - ulomak
iz "Geinog novog ruha" 11

ZAHVALA 13

UVOD 15

I. OSNOVE 17

1. Značenje prirode za slobodno vrijeme i turizam 18

1.1. Povijesni pregled 18

1.2. Aktualno značenje prirode za slobodno vrijeme
i turizam 19

1.3. Onečišćenje prirode uslijed slobodnog vremena
i turizma 20

1.4. Povratno djelovanje na slobodno vrijeme i turizam 22

2. Umreženo mišljenje 23

2.1. Potreba za umreženim mišljenjem 23

2.2. Uvod u teoriju sustava 24

2.3. Mrežni dijagram 28

2.4. Matrica umreženosti 29

2.5. Statički strukturni modeli 32

2.6. Dinamički modeli 34

2.6.1. Turizam kao generator rasta 34

2.6.2. Dinamički modeli simulacije 34

3. Pojam ekologije 39

3.1. Općenito objašnjenje pojma 31

3.2. Ekologija i djelovanje 40

3.3. Održivi razvoji 42

3.4. Mjerljivost održivog razvoja 46

II. OKVIRNI UVJETI 49

4. Krizna žarišta u odnosima čovjeka i okoliša 50

5. Čovjek i društvo 54

5.1. Etički i psihološki aspekti odnosa prema okolišu 54

5.1.1. Ekološki problemi i etika 54

5.1.2. Ekološka svijest 55

5.1.3. Protuslovlje između ekološke svijesti i ekološkog
ponašanja 56

5.1.4. Ekološka svijest i ekološko ponašanje u turizmu 57

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica - Zagreb
UDK 338.48:504
504.03:338.48
MUELLER, Hansruedi
Turizam i ekologija / Hansruedi Mueller
; prijevod s njemačkoga Jasenka Kosarović.
- Zagreb : Masmedia, 2004.
Prijevod djela: Tourismus und Ekologie. -
Bibliografija.
ISBN 953-157-456-1
I. Turizam -- Ekološki aspekti
440512085

5.2. Socijalni i ekonomski aspekti ekološkog ponašanja	59
5.2.1. Socijalni aspekti	59
5.2.2. Ekonomski aspekti	61
5.3. Spoznajno nesuglasje glede ponašanja prema okolišu	62
6. Naselje i promet	65
6.1. Naselje	65
6.1.1. Razvoj naselja i korištenje površina	65
6.1.2. Povezanost slobodnog vremena/turizma s razvojem naselja	67
6.2. Promet	69
6.2.1. Mobilnost i promet	69
6.2.2. Razvoj prometa i ponašanje u prometu	70
6.2.3. Svrha prometa	71
6.2.4. Zagadivanje okoliša zbog prometa	72
6.2.5. Slobodno vrijeme/turizam i promet	74
7. Poljoprivreda i industrija	77
7.1. Poljoprivreda	77
7.1.1. Zagadivanje okoliša zbog poljoprivrede	77
7.1.2. Poljoprivreda i turizam u alpskom prostoru	78
7.1.2.1. Komplementarni odnosi turizma i planinske poljoprivrede	79
7.1.2.2. Konkurentski odnosi turizma i poljoprivrede	80
7.1.2.3. Zaključci za turizam	82
7.2. Industrija	84
7.2.1. Industrijalizacija kao omogućavanje godišnjih odmora i putovanja	84
7.2.2. Turizam kao industrija	85
III. UZAJAMNO DJELOVANJE TURIZMA I OKOLIŠA	87
8. Krajolik i tlo	88
8.1. Osnove	88
8.2. Značenje krajolika za turizam	91
8.3. Vrednovanje krajolika	92
8.4. Oštećenje krajolika uslijed turizma	96
8.4.1. Trošenje zemljišta	96
8.4.2. Izgled krajolika	99
8.4.2.1. Arhitektura	99
8.4.2.2. Tereni za korištenje slobodnog vremena izvan naselja	101
8.5. Povratno djelovanje uništavanja krajolika na turizam	102
9. Flora i fauna (biološka raznolikost)	104
9.1. Osnove	104

9.1.1. Flora	104
9.1.2. Fauna	104
9.2. Značenje flore i faune za slobodno vrijeme i turizam	105
9.3. Učinci slobodnog vremena i turizma na floru i faunu	105
9.3.1. Infrastruktura specifična za turizam i slobodno vrijeme	105
9.3.1.1. Specijalna prijevozna sredstva za turiste	106
9.3.1.2. Skijaške staze	106
9.3.1.3. Luke s pripadnim objektima	107
9.3.1.4. Zabavni parkovi, zelene površine, sportski tereni	108
9.3.2. Specifične aktivnosti vezane uz turizam i slobodno vrijeme	108
9.3.2.1. Alpsko skijanje	109
9.3.2.2. Vodeni sportovi	110
9.3.2.3. Paragliding	111
9.3.2.4. Trendovski sportovi	112
9.4. Ekskurs: zaštita cretova i turizam	114
9.4.1.1. Potencijalna opasnost od turizma	115
9.4.1.2. Pravne mogućnosti	117
9.5. Ekskurs: Šuma i turizam	119
9.5.1. Značenje šume za turizam	119
9.5.2. "Novovirsne šumske" štete (umiranje šume)	120
9.5.3. Umreženost turizma i šume	124
9.5.4. Glavni problemi šumskih šteta iz perspektive turista	125
10. Zrak	129
10.1. Osnove	129
10.2. Značenje zraka za slobodno vrijeme i turizam	129
10.3. Onečišćenje zraka zbog slobodnog vremena i turizma	130
10.3.1. Smještaj	130
10.3.2. Cestovni promet potaknut slobodnim vremenom i turizmom	131
10.3.3. Izvancestovni sektor	131
10.3.4. Zračni promet u turizmu	132
10.4. Povratno djelovanje na turizam	133
11. Voda	134
11.1. Osnove	134
11.2. Značenje vode za slobodno vrijeme i turizam	135
11.3. Utjecaji turizma na vodu	135
11.3.1. Turizam i onečišćenje vode	135
11.3.2. Turizam i potrošnja vode	136

11.3.2.1. Bazeni, parkovi, tereni za golf	137
11.3.2.2. Sukobi oko vode	138
11.3.2.3. Uredaji za proizvodnju umjetnog snijega	138
11.4. Povratno djelovanje na turizam	139
12. Klima	141
12.1. Osnove	141
12.2. Utinci turizma na klimu	144
12.3. Povratno djelovanje klimatskih promjena na turizam ..	145
12.3.1. Pomicanje granice snijega prema većinu visinama	145
12.3.2. Otapanje ledenjaka	146
12.3.3. Otapanje trajno smrznutog tla	147
12.3.4. Pomicanje granice magle naviše	147
12.3.5. Učestalost ekstremnih vremenskih prilika	147
12.3.6. Promjena flore i faune	148
12.3.7. Podizanje razine mora	148
IV. KLJUČNI EKOLOŠKI ČIMBENICI	149
13. Energija	150
13.1. Osnove	150
13.2. Potrošnja energije u turizmu	151
13.2.1. Zračni promet	151
13.2.2. Potrošnja energije zbog turizma u Švicarskoj ..	154
13.3. Povratno djelovanje na turizam	155
14. Otpad	157
14.1. Osnove	157
14.2. Slobodno vrijeme i turizam kao uzročnici otpada	158
14.2.1. Smještaj i prehrana	158
14.2.2. Velike priredbe	160
14.2.3. Industrija sportskih potrepšina	161
14.2.4. Turoperatori	162
14.2.5. Zrakoplovne kompanije	162
14.3. Povratno djelovanje na turizam	163
14.3.1. Ostavljanje otpada	163
14.3.2. Zbrinjavanje otpada	164
V. PODRUČJA AKTIVNOSTI	165
15. Menadžment	166
15.1. Pojmovi	166
15.2. Poslovna etika	167
15.3. Obrasci razmišljanja rukovodećeg osoblja u sklopu poslovnog morala poduzeća	170

15.4. Dimenzije ekološkog menadžmenta	172
15.5. Sustav ekološkog menadžmenta	175
15.6. Ekološki marketing	180
15.7. Ekološki znak za kvalitetu	181
15.8. Energetska bilanca transporta	184
15.8.1. Davanje legitimnosti energetske bilance transporta	184
15.8.2. Osnovice za izračun i rezultati	185
15.8.3. Zaključak	187
15.9. Aktualna situacija i provedba	188
16. Politika	192
16.1. Prostorno planiranje	192
16.1.1. Pojam i cilj prostornog planiranja ..	193
16.1.2. Instrumenti prostornog planiranja u Švicarskoj	193
16.1.3. Prostorno planiranje i turizam	195
16.1.4. Revizija Zakona o prostornom planiranju ..	197
16.2. Prometna politika	198
16.2.1. Promet i prometna politika	198
16.2.2. Instrumenti i mjere ekološki odgovorne prometne politike	199
16.3. Provjera ekološke neškodljivosti prometne politike ..	204
16.3.1. Osnova, svrha	204
16.3.2. Tijek i sudionici	205
16.3.3. Objekti koji podliježu provjeri ekološke neškodljivosti	206
16.3.4. Prednosti i nedostaci provjere ekološke neškodljivosti	207
16.4. Regionalna politika: Interreg i Regio Plus	208
16.4.1. Interreg III	208
16.4.2. Regio Plus	208
16.5. Ekološki ciljevi nacionalnih politika turizma	209
16.6. Politika nevladinih organizacija	214
17.1. Nacela turističkog razvoja koji ima budućnost ..	216
17.1.1. Agenda 21 – Rio +	216
17.1.2. Povelja o ekološki prihvatljivom turizmu ..	218
17.3. Konvencija o Alpama	221
17.4. Uvidavni turizam	223
VI. ISTRAŽIVANJE U TURIZMU	227
18. Stanje u istraživanju i nove paradigme	228
18.1. Snimka stanja i procjena potrebe za istraživanjem ..	228
18.2. Nove paradigme u istraživanju	230

Popis pojmova	235
Popis ilustracija	239
Popis literature	243
Pogovor (Darko Prebežac)	260

Umjesto predgovora

(Znatno skraćeni izvadak iz predavanja "Geino novo ruho" koje je Micky Remann održao u Todinossu 1990., povodom konferencije "Obrisi i perspektive kulture u ekološkom okviru").

Rusty Schweickhart jedan je od astronauta koji su 1969. u sastavu misije Apollo 9 letjeli u svemir.

Samim time bio je turist i imao je zadatak u uvjetima bestežinskog stanja testirati životnu naprtnjaču, s kojom bi se sljedeća misija trebala spustiti na Mjesec. Igram slučaja, ukazala mu se prilika da Zemljin ekološki sustav vidi i preispita sa sasvim druge strane.

Rustya Schweickharta poslali su iz kapsule vezanog samo "psećom uzicom". Posada kapsule očajnički je pokušavala uključiti kameru. No, nešto je zapelo. Kompjutorski se program zablokirao. U kontrolnom centru u Houstonu već su postali nervozni. Cijeli program Apollo ovisio je o tome da sada naprave važne snimke i provedu važna ispitivanja. Rusty Schweickhart nije kretao jer je morao čekati signal. Pitao se, što mu je činiti. Vidio je Plavi planet, vidio je fraktalne udoline Himalaje, snijegom prekrivene planine i oblake, koji su se jedni oko drugih vrmzali u kaotičnim, biopoetičnim oblicima i shvatio - sasvim u suprotnosti s onim što je bilo njegov sljedeći zadatak - ova je Zemlja živo biće.

Rusty Schweickhart je kasnije rekao da je vječno zahvalan činjenici što je bio prva nezaposlena osoba u svemiru jer mu je ova kratka nezaposlenost bila dostatna da dramatično promijeni svoju osobnu percepciju o tome što jest i što čini. Kad se vratio na Zemlju, u srcu je nosio živu sliku Plavog planeta.

Rusty Schweickhart je na konferenciji u Budimpešti utemeljio novi mit o Gei, majci Zemlji. Pred šezdeset astronauta iz cijelog svijeta rekao je da ima dojam kako je Gea zaslužila svoje ime jer da je majka u pravom smislu riječi i da se nalazi u procesu reprodukcije. Ona se porađa! Jer ako je Gea živo biće - a čini se da se u tome svi slažu - tada nedostaje samo nešto, čime se odlikuju živa bića: mora se razmnožavati jer živa bića koja se ne razmnožavaju to i nisu. Kako to ona čini? Nitko ne zna. No, ipak se vrijedi pozabaviti tom mislju. Svako rođenje je prirodan, ali izvanredan, dapače, katastrofičan događaj. Postoji, međutim, razlika, fiksiramo li svoj pogled na simptome ili promatramo cilj ovog procesa. Rusty Schweickhart je rekao da živimo u nezna- nju obzirom na činjenicu da je rađanje ono što Geu u ovom trenu tako dramatično zaokuplja. Kod mnogih živih bića koja su tik pred po-